List 24. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 12. junija 1878.

Obseg: Velika vrednost tičjeka. — Pirnico na deteljščih pokončati. — Da svinja po porodu svojih mladih ne požre. — Občni zbor slov. čebelarskega društva. — Pivarne — kako se dela pivo v njih in kako koristijo tudi živinoreji. — Na Pehlicah. (Dal.) — Turki pred Dunajem 1529. leta. (Konec.) — Književstvo. — Govor grofa Hohenwarta o glavni razpravi nove Avstro-ogerske pogodbe v zbornici poslancev 29. maja t. l. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

Velika vrednost tičjeka.

Po skušnjah je dokazano, da naš domači tičjek (kokoš, golobov, puranov itd.) ima toliko gnojivno moč kakor Peruvijanski guano, in le o tem se razločuje od njega, da ima nekoliko vodenih delov v sebi. Zato naj naši gospodarji in gospodinje nikakor ne opusté s gipsom ali suho prstjó potresati tičjek v kurnikih ali kjer koli imajo kuretino, da se še bolje podela ta gnoj. Skušnje učijo, da kokoš v enem letu okoli 20 funtov gnojá naredí, ki se prileže vsem poljskim pridelkom. Zato, gospodarji, ne zanemarjte toliko koristnega tičjeka!

Pirnico na deteljščih pokončati

svetuje časnik Gornje-avstrijske kmetijske družbe žvepleni kalcium (Schwefelcalcium). Tam okoli, kjer se deteljšče pokosí, pokošeno mesto pa potrese s to soljó, v prah zmleto. Če po naključbi še pohleven dež pomoči zemljo, je hipoma pirnica vsa pomorjena. 150 do 200 gramov žveplenega kalcija zadostuje za en štirjašk meter. Res, da tudi tista detelja pogine, na katero je ona sol padla, al to ni veliko škode memo tega, da je pirnica pokončana. — Tako poroča posestnik A. Mayr po lastnih skušnjah.

Da svinja po porodu svojih mladih ne požre,

ni ga po nasvetu sl. gospodarske akademije v Hohenheimu bolj priprostega pripomočka kakor je to, da se svinji, ko je storila, najmanj pol funta surove slanine (surovega špeha) dá, katero ona brž požre, pa se potem ne dotakne mladih. — No, pol funta slanine so pač vredni mlada praseta, katera se mnogokrat požrešni materi kar nič ne smilijo.

Gospodarske novice.

* **Državnemu zboru že predloženi načrt nove postave za uravnavo zemljiškega davka, po kateri bi se imela vcenitev zemljišč samo vladnim referentom po zaslišanju zaupnih soseskinih mož v roke dati in zoper katero so tudi „Novice“ v več listih glas povzdignile, je, kakor za gotovo slišimo, finančni minister nazaj potegnil, edaj ne pride v obravnavo. — Dobro!**

Slovensko čebelarsko društvo

je 6. dne u. m. imelo svoj občni zbor, o katerem obširno poroča 5. list „Slov. Čebele“, katero neutrudljivi družbeni predsednik preč. gospod župnik J. Jerič sam vreduje. V poročilu društvenega delovanja nahaja se precej „medú“, pa tudi „pelina“ se ne manjka; kakor skor vsako društvo ima se tudi čebelarsko boriti z „nervusom rerum gerendarum“. Ker je nemila smrt društvu vzela izvrstnega odbornika gosp. p. Salvatorja Pintarja, je bil po nasvetu gosp. dr. Ahačiča na mesto njegovo izvoljen gosp. Jernej Jemec, trgovec in čebelar v Ljubljani; diplomo častnih udov pa je zbor podelil gospodu posestniku Fr. Souvanu v Ljubljani, gosp. župniku Antonu Jugovicu v Borovnici in pa dr. Jan. Bleiweisu. Po zboru si je več odbornikov ogledalo čebelnjak gosp. Souvana.

* *Čebelarsko društvo v Celji* napravi 16. junija, to je, prihodnjo nedeljo, podučni shod v Šmartnu v Rožni dolini, in sicer v šoli po popoldanski službi božji. Razlagalo se bode, kako naj čebelorejec ravná s panji s premakljivim satovjem. Na ogled se bota razpostavila dva taka panja (po Dzierzonovi osnovi), eden z letošnjim rojem, drugi s praznimi okvirji; razkazovalo se bo tudi različno orodje, katerega čebelorejec potrebuje. — Čebelorejci iz Šmartna, Galicije, Dobrne, Nove cerkve, Vojnika, kakor tudi iz Celjske okolice, vdeležite se v obilnem številu tega shoda! „Slov. Gosp.“

* *Konjska dirka v Ljutomeru* 19. maja t. l. je zopet več vrlim tamošnjim konjerejcem donesla javno priznanje in odlikovanje. Deželno konjerejsko društvo je zastopal grof Henrik Attems. Svetinje so dobili: g. Blaž Babič v Branislavcih, g. Franc Kranjc iz Mute, g. Filip Vavpotič v Lukavcih, g. Andraš Rajč v Pristavi, g. Mat. Županec v Brkovcih, g. Martin Skuhala na Cvenu, — pohvalno pismo pa je prejel gosp. Jože Strasser, oskrbnik v Branislavcih. Srenjam: Branislavcem, Lukavcem in Gajšovcem se je odločilo vsaki po 25 gld. za napravo okolov za žebeta.

Pivarne — kako se dela pivo v njih in kako koristijo tudi živinoreji.

Večina ljudí je in gotovo tudi mnogo naših bralcev, ki pijó pivo (ol), a nikdar jim ne pride na misel, pozvedovati, kako se ta pijača dela, — kaj se godí, da

iz suhega ječmena dobimo dobro pijačo, in koliko trpí ubogi ječmen, predno je tako podelan, da se sok njegov v mokri obliki prilega suhim grlom.

Kdo je prvi kuhal iz ječmenovega zrna pijačo, se za gotovo ne vé. Pač figurira tu neki Gambrin, katerega so Nemci povzdignili do kralja — se ve da le do „kralja pivcev"; al znano je, da Nemci radi vse pomenljive iznajdbe prisvojujejo sebi; isto tako jim je Nemec vsak, kdor je kaj koristnega iznašel, če prav je bil po rodu Slovan, Francoz ali celó Kitajec. Le čast iznajdbe žganja prepuščajo Rusom, čeravno je gotovo, da pačijo ga oni in Francozi največ. Ruska „vodka" je gotovo boljša od Nemškega „fuselna" in Francoskega „likêra".

Pivo mora biti že starodavna iznajdba, ker strokovnjaki kakor Balling, Habicht i. dr. trdijo, da so ga že stari Egipčani zeló obrajtali, da tedaj nikakor ni dokazano, da bi ga bil iznašel Gambrin, ki je bil neki Burgunški knez.

To le za uvod.

Moj namen nikakor ni, dražiti koga ali celó trditi, da je pivo iznašel kak Slovenec ali vsaj Slovan; jaz mislim le vstreči marsikomu s popisom, kako se napravlja ta dobra pijača v največi pivarni na Kranjskem, v pivarni bratov Kozlerjevih v Ljubljani, ki ni le na čast, temuč tudi na korist deželi.

Pivarna bratov Kozlerjevih je bila zidana leta 1867. in napravljena po najnovejših iznajdbah in skušnjah ter je v tem obziru izgledna lahko vsaki drugi, kar jih je v Avstriji. Poslopje obstojí iz srednjega dela, v katerem je varilnica (kjer se pivo kuha), zraven pa prostor za stroje (mašine), v katerem je parni stroj in parni kotli, in iz dveh postranskih delov; v desnem so hrami za ječmen in slad in cimnica, v levem pa kleti za ježanje ali madenje in nad temi hladilnice. Tik teh so podzemeljske kleti, kjer je pivo shranjeno v sodih, in ledenice.

Podajmo se zdaj v te prostore in poglejmo po vrsti, kako iz ječmena postane pivo.

Najprej je treba napraviti slad. Za to namenjeni ječmen se po vlaku (ki se tudi po svoji podobi imenuje „pater noster") in po porivalcih ali potiskačih spravi kviško do čistilnega stroja. To je sila važen stroj, ki čisti ječmen in izvrže vse, kar ni pripravno za slad. Da se more napraviti enakoličen in dober slad, je treba le dobrega in težkega ječmena, ki tehta 74 do 76 funtov vagan in ki je rastel ves v enem kraji, skoro bi se reklo, na eni njivi. Čeravno se ječmen že pri mlatvi očisti s prevejenjem in retanjem, vendar ne odpadejo še vsa tako zvana gluha zrna. Taka, ker niso popolnoma dozorela, majhna, niso za seme in ne kalé, zato pa tudi za slad niso. Ta zrna mora previdni pivarničar odstraniti, in to opravlja čistilni stroj, ki obstojí iz vretén in drotenega sita; vretena izmečejo vsa predrobna in snitjeva zrna in tako pridejo le debela, težka in popolnem zdrava zrna v zgornje shrambe ali skednje (kašče), kar pa odpade, je dobra krma za živino. Kar se ječmena za enkrat dene v sladenje, mora biti ves iz enega kraja, da ves ob enem kalí; če bi pa bil iz raznih krajev, bi ta kalil prej, oni pozneje prav po tem, kakor je dozorel tu ali tam, in tako bi se slad spridil.

Iz zgornjih shramb gre potem očiščeni ječmen po cevih do namak, to je, kadí, kjer se namaka po 42 do 48 ur v čisti vodi; voda se mora večkrat odtočiti in ječmen zaliti z novo. Iz kadí se spustí namočen ječmen v cimnice pri tleh, kjer začne kaliti. V ta namen se naspé na kupe po 30 do 40 cm. visoke, pa ga je treba večkrat preobrniti, da ves enako kalí. To traja po 8 do 10 dni, potem je zrno popolnoma skaljeno, naredí se koreninica in cim. Kar se naravno z vsejanim ječmenom godi v zemlji, to se godi tukaj na umetnem potu. Tako pripravljeno zrno se imenuje „zeleni slad". Od tod se po posebnem vlaku spravi na sušilnico, kjer se po hudi gorkoti kal umorí in se zrno tako pripravi, da se zamore hraniti do tje, ko se porabi. Sušilnica ima dva oddelka, druzega nad drugem; tla so železna in prevrtana, a ljuknice ne tako velike, da bi zrnje skoz padati moglo. Gorkota znaša 60 do 70 stopinj R. in prihaja iz peči pod sušilnico po železnih cevih in vzame zrnom mokroto. Da se pa slad še bolj posuší, se spustí čez kakih 24 ur iz zgornjega oddelka na spodnjega, se vsake 3 do 4 ure premeša in čez 24 ur je popolnoma posušen.

Po dosedaj popisanem ravnanji z ječmenom se iz kisline, ki je v zrnu, naredí sladkornina in odslej se ječmen imenuje slad, ker nima več kalilne moči v sebi. Slad se dá narediti tudi iz ovsa, pšenice, turšice (koruze), riža itd., vendar je ječmen najbolji za to, ker ima v sebi veliko več sladkorja, kakor vse drugo žito.

Pri sušenji že odpade od zrna koreninica in kal, vendar slad od tod gre po porivačih še do stroja za čiščenje sladu, kjer se popolnoma očisti.

Tu odpadle sladne kali so prav dobra piča za prešiče, še boljše pa za govejo živino, ker so sladke in imajo v sebi veliko beljaka; ravno zato so boljša krma ko otrobi. Po Nemškem in Českem živinorejci to prav dobro vedó, zato plačujejo sladne kalí dražje ko otrobe. V Pragi na pr. zdaj veljá 100 kil 4 gold. 50 kr. do 5 gold., otrobi pa so skoro za 1 gld. cenejši. Za krmo je treba kalí po 10 do 12 ur v čisti vodi namakati, da začnó vreti, potem se dajó prešičem ali same ali pa med drugo krmo, goveji živini pa z rezanico (škopo) zmešane.

Vrnimo se nazaj k sladu. — Iz čistilnice pride slad, kar ga je namenjenega koj za kuho, po porivaču v mlin, ki je nad varilnico; tukaj se zmečká ali prelomi (a ne zmelje), potem se spustí dol v čebre za žontanje. V varilnici ali kuhinji (katero videti je prav zanimivo, ker je napravljena po najnovejših iznajdbah), se prične še le prava kuha. Najprej se slad v obširnem čebru dobro premeša in raztepe, da se naredí žonta, potem pride v kotel, kjer se kuha s hmeljem, na hladilnice in slednjič v klet, kjer se sam prekuha ali vre. (Dal. prih.)

Popotne črtice.

Na Pehlicah.

(Dalje.)

Naj pri vasi Repnje nekoliko postojim. Vas se razteza o podnožji griča, v čegar sredi je videti cerkev sv. Tilna. Obdana je še zdaj z močnim zidovjem, ki je le proti jugu znižano. Tudi tu je bil nekdaj tabor v brambo Turkov, močni zvonik mu je bil vogel. Spodej pod cerkvijo je gradič, nekdaj gotovo pristava Repenjskega grada (Reitelstein), ki se v Valvazorju še vidi narisan. O začetku tega stoletja je ta grad še stal, pa so ga popustili, vaščani so zidovje razkopali in s kamnjem si zidali hiše. — Gradič pod cerkvijo je sedanja blaga posestnica Katarina Šporn (po domače Jerajeva) priredila za samostan oo. Jezuitov, zidala cerkvico tik njega in ga darovala jim v last, dokler bi v njem bivali. A „liberalna" êra jih je pregnala iz dežele, zdaj stojita gradič in cerkvica osamljena. — Par sto korakov od gradiča je hiša Ocepkova, dom slavnega Kopitarja; rodovina se še zdaj tako piše. Pod

vasjo je lepo rodovitno polje, po vasi veliko sadja, vse v najlepšem cvetu.

Toda naprej proti „Šinkovemu turnu“. Pot gre po polji, kolovozna pot, na vseh krajih hrastovi logi, zelo izsekani; le šibka debla molé kviško z redkimi vejami. Narava je lepa, vse zeleno, tiči pojó, da je veselje. Tudi jaz si hočem eno zažvižgati — — kar se mi žnabli skremžijo, oko mi postane oblačno. Da, tu je, kjer je dobil smrtni udarec — moj brat. Napadel ga je nekdo zavratno in pobil ga s kolom. Ravno pri „Pavovi lipi“! A tudi te starodavne lipe več ni, le štor še priča, da je nekdaj bila; iz štora pa poganja veliko mladik, želečih luči in življenja. A tudi te bodo padle, pokončane po ljudéh ali živini. Stare lipe ni več, mojega edinega brata ni več. Obriši si solze, brat, in idi dalje!

Ob potu proti Mengšu stojite dve mali, a stari vasi: Vesce (Vasica) in Selo. Iz teh je nekaj ljudí domá, ki Kranjski deželi ne delajo sramote. Imenoval jih ne bom. Po tem ste vasí Utik in Šinkovi turn, zadnji stara vas z gradom, ki je zdaj menda lastnina „slavnega“ Kamniškega župana Keceljna, ki ga je boje podedoval po svojem očetu Kühnlnu, po katerem se je prej tudi imenoval. Zgodovina tega grada ni znana, a moral je imeti mnogo posestva, ker je ne daleč od njega še bajer (ribnik), ki je pa zdaj skoro popolnoma zapuščen. Ves ta kraj je zasajen z obilim drevjem; slišal sem mnogo slavčkov, kukavic, kobilarjev in drugih drobnih tičkov, sadno drevje povsod v najlepšem cvetji. Cesta izvrstna, hvala novemu Vodiškemu županu! — Tu sem nekoliko postal, ker mi je bil kraj prelep. Tičice pevalice imajo res dober okus, da si zbirajo najlepše gaje za stanovanje svoje.

Do zdaj ves dan nisem prišel z nikomur v kak poseben pogovor, ker so me noge gnale naprej in le naprej. Dan je bil lep, le nekoliko soparen, ker je popoldansko solnce vleklo soparico iz namočene zemlje. Ko pa se zavijem ob meji Vodiške fare proti Mengšu v hosto, vstane ob cesti gospósk človek, ki je menda ondi počival. V roki drži torbo, kakor navadni trgovski potovalci. Če bi bil jaz boječ, bi bil marsikaj mislil o človeku, ki tako nenadoma pred mano iz zemlje zleze; a ker to ravno nisem, ga ogovorim in prašam, kam da se je namenil. Možicelj me debelo pogleda, potem pa odgovori nemški (jaz sem ga namreč ogovoril slovenski): „Mar v tej čudni deželi ne zna nihče nemški — še taki ne, ki imajo brado, očala in gosposko suknjo?“

Prvi hip nisem vedel, kaj bi mu odgovori. Potem se pa na ves glas zasmejem in pravim nemški: „Kako da se Vam zdi to čudno? Če naši ljudje pridejo tje, kjer ste Vi doma, bodo li dobili na slovensko vprašanje slovenski odgovor?“

„Naš jezik je nemški — mi odgovorí — kdor k nam na doljne Avstrijsko pride, mora znati nemški, če ne, naj ne hodi k nam“.

„K nam pa naj ne hodi, kdor ne zná slovenski“, mu zavrnem — „tako smo si bot. Dovolite mi vprašanje: kaj pa vas je prineslo k nam?“

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem.

Priredil M. Molek.

Turki vdrugič pri Dunaji. (1683.)

(Konec.)

Tako sta šla od kraja do kraja, naposled sta prišla po Koroški cesti na „Novi trg“ ter šla v Avguštinsko ali cesarsko cerkev; tukaj je Sobieski bil pri sveti maši v Loretski kapeli. Po dokončanem tem opravilu hitro stopi pred véliki altar ter na glas zapoje „Te Deum“! — Poljaki in nazoči duhovni pa so hvalno pesem do konca peli.

Hudo streljanje in strahovito bombardovanje v mestu slišalo se je noter v Dunajsko Novomesto, da! še celó na Štajarske planine; zdaj pa, ko je nagloma vse potihnilo, pa nihče ni vedel, zakaj, prešinjala sta prebivalce po deželi in po planinah strah in groza! Mislilo se je sploh, da Dunaj, pribežališče kristijanov, glavno mesto države, padlo je Turkom v roke. Neko veselo upanje preplašenim bilo je le to, da je zagromelo 300 topov z nasipov ob enem, ko se je pela zahvalna pesem.

Kralj in knezi njegovi prišli so iz cerkve močno ginjeni veselja; kralj je poljubil vsakega, kdor koli mu je nasproti prišel. Čez več tednov so zvonovi zopet veselo zapeli. Veselje je bilo nepopisljivo. H kralju hitelo je vse, poljubovalo mu roke, še čevlje in plajšč; gnječa je bila tolika, da se je moralo to počenjanje prepovedati pod smrtno kaznijo.

Vojvoda Lotrinški se je preselil s svojo vojno iz okuženega Turškega tabora v Šent Marks; od tukaj so se čete razprostrle do Simeringa in Švehata in na večer je tudi kralj k njim prišel. Vojvoda in Stahremberg pa sta šla v Nusdorf cesarja sprejet, ki je bil 14. septembra zjutraj tje prišel; ko je jahal skozi Turški tabor, gromeli so topovi; pri Štubenskih vratih ga je pozdravilo mestno starešinstvo, izročilo mu ključe mesta, ki je v toliki nevarnosti bilo in branilo se tako junaško ter ga rešilo Turškega barbarstva.

Na mestu, kjer sta se bila sošla in objela cesar Leopold in Sobieski, stojí piramida.

Drugi dan se je Leopold zopet v Linc podal in nekoliko časa ondi ostal, da so podrto cesarsko poslopje nekoliko pozidali, popravili tudi drugo, ulice pa počedili.

Sobieski in Lotrinžan sta šla počasi za Turkom do mesta Gjurovo na Ogerskem.

Dobri delavci so plačila vredni. Stahremberg je bil v čast maršala povzdignjen, je postal državni minister, sicer pa še prejel 100.000 tolarjev, lep prstan, v svoj grb — stolp sv. Štefana. Papež Inocencij XI. se mu je zahvalil v posebnem pismu v imenu vseh zapadnih kristijanov. Poslanec iz Madrida, glavnega mesta Španjske, prinesel mu je red zlatega runa (goldene Vliess). Tudi Dunaj se mu je hvaležnega skazal, ker je oprostil njegovo hišo davka za vse čase; obdarili so ga na to še Avstrijski stanovi.

Vitežki škof Kolonič in ob enem tudi Ksimen in Karol Boromej dobili so iz Rima klobuk kardinala. Obdarjeni so bili še nekateri deležniki mestnega svéta z zlato verižico s cesarsko podobo ali pa so bili povišani v žlahni stan.

Sultan je v Beligradu željno pričakoval, kaj se je z Dunajem zgodilo. Nadjal se je veselega poročila in že so se delale silne priprave v Drinopolji (Adrianopelu) in Štambulu (Carigradu), kako bi slavnostno sprejeli zmagovite Turke, ko se povrnejo domú. Lepa nada pa je Turčinu splavala po morji! Dolgo se niso upali sultanu sporočila poslati, ki je bilo došlo že 16. septembra, kaj se je 12. septembra pri Dunaji godilo.

Ko pa se je zvedela bridka novica, se je po vsem Turškem cesarstvu pričela strašna morija. Poklati se je imelo vse, kar nosi kristijansko imé! Priljubljenec sultanov, Kara Mustafa, sam bil je v veliki nevarnosti.

Ko so Turki prišli do Bude (Ofen), je sultan armadi Turški zapovedal, naj se zoperstavi cesarskim in Poljakom, od katerih so se bile druge trume nemških

dežel že ločile. Slava, kateri se je bil vojvoda Lotrinški odpovedal, doletela ga je vendar-le.

Poljaki so zmago na bregovih pri Döblingu sami sebi pripisovali, da-si jih je bil Lotrinžan rešil iz hude zadrege. Pri Ostrogonu na Ogerskem hotel je Sobieski, ponosen na lastno moč — pokazati, da Nemcev ne potrebuje, al prišel je vsled tega v grozno nevarnost.

Skoraj ni je bilo rešitve. Umreti ali podati se: ta osoda pretila je njemu, njegovemu sinu Jakopu in prvakom vojvodom. Le s silo, z veliko silo je kralja iz te hude zadrege rešila njegova telesna straža. Vojvoda Lotrinški in Stahremberg, to videti, prišla sta prostovoljno na pomoč ter rešila Poljake; padel pa je vendar-le vojvoda Pomerelski (hud sovražnik Nemcev) z 2000 vojaki.

Dva dni potem zahteval je Sobieski, ker si ni več toliko zaupal kakor poprej, naj se njegovi vojaki med nemške potaknejo, in res, z združenimi močmi priborili so si sijajno zmago, ki je Turke stala do 20.000 mož in je Turčija izgubila Ostrogon. Ta dan je smrt zadela tudi divjega Kara Mustafo; 25. grudna so ga v Beligradu zadavili. To je bila plača, po naših mislih čisto zaslužena kazen za grozovitosti zoper kristijane. 5 let pozneje, po padcu Beligrada v kristijanske roke (16. septembra 1688.) je vojevoda Lotrinški Kara Mustafovo glavo poslal škofu Koloniču, čegar glavo je hotel Mustafa poslati sultanu na sulici nasajeno. „Kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade“ — vresničilo se je tù.

Glava njegova je še zdaj v meščanski orožnici na Dunaji, z rudečo svilnato vrvico, s katero so ga zadušili; tudi slika (podoba) njegova se tù vidi s čudnimi napisi, ki naznanjajo, kako krvoločen je bil, naposled pa tak žalosten konec storil. —

Dragi bralci! s zgodovino sva pri kraji; iz tega popisa lahko priznavate, da je oboje obleganje Dunaja velikega zgodovinskega pomena. Pri prvem obleganji leta 1529. je stari Salm s svojimi vrlimi vojaki strahovitega Turka, pred katerim se je tresla Azija, Afrika in Evropa, užugal na Avguštinskih nasipih ter mu pogumno zaklical: „brate Turče — do simo, a ne dalje!“ Grozovitega Suleimana se je vse balo, bil je res eden najhujših sultanov, kolikor jih zgodovina pozná. Pri drugem pa je bila rešitev tem sijajnejša, čem veča je bila nevarnost za Dunaj. Suleiman je drl proti zapadu krščanski svet pokončat, nasprotno pa so prej hodili križanci svete dežele reševat Turškega robstva. Pri drugem obleganji je Osmane popolno zapustila sreča; polomesec je otemnel za vélikega vezírja Kara Mustafo in Turško cesarstvo; solnce je jelo kristijanom prijaznejše sijati.

Zdaj vidiš, dragi čitatelj, da je bil posihmal Dunaj obvarovan Turške môre. Turška mula menda ne bo več prišla „Reno pit“, prej bi utegnila piti črno morje. Kristijanom za njo gotovo na bode žal.

Imenitne dogodbe se ne pozabijo lahko in rade ohranijo se za potomce v marsikateri reči. Tudi Dunaj je obhajal mnogo mnogo let vsako leto 12. dan septembra s slovesnim obhodom iz cerkve sv. Petra k znamnju sv. Trojice „pri Grabnu“, kjer se je zahvalna molitev opravljala.

Ta spomin se je ohranil tudi v dveh ljudskih svečanostih in veselicah. V Hernalsu, pred mestom Dunaja so vsako leto v nedeljo cerkvenega Posvečenja neko prav smešno veselico obhajali, rekli so ji „oslovska ježa“ (jahanje).

Tudi peki, ki so se vrlo dobro držali in posadko s kruhom oskrbljevali, dobili so posebne pravice. Taka pravica je bila, da so smeli na dvoru kegljati. Toda te pravice so bili kmalo zgubili; le ena se je bila ohranila do novejših časov, tako zvani „pekovski obhod“. Leta 1809. je pa tudi to nehalo.

Kar sem mislil svojim bralcem povedati, sem povedal. Slovenci, vi pa se iz tega učite, koliko britkosti je divji Turek krščanskemu svetu prizadjal, koliko nedolžne krvi prelil, koliko požgal vasí, trgov in mest, in iz sedanjih dogodkov na jugu lahko veste, da se v 400 letih prav nič predrugačil ni. To je tisti „izobraženi narod“, katerega Magjari in nemškutarji tako prisrčno objemajo. Sram jih bodi!

Književstvo.

* *Mineralbad Töplitz in Unterkrain und seine Umgebungen* von P. v. Radics. Offizier des kais. Persischen Sonnen- und Löwenordens, Ritter des kais. Brasilianischen Rosenordens etc. Wien 1878.

Pod tem naslovom je ravnokar Dunajska knjigarna Braumüllerjeva v nemškem jeziku na svitlo dala knjigo, ki opisuje naše toplice na Dolenskem, katere, zavoljo velike zdravilne moči že v 13. stoletji svetu znane, so premalo obiskovane le zato, ker v kotiču ležijo, do katerega žalibog še zmiraj ne pelje nobena železnica. Al tudi to je deloma krivo dozdaj še malega obiska, da je vnanji svet premalo izvedel o teh toplicah. Gosp. Viljem Braumüllerju gre hvala, da je svoji „Bade-Bibliothek-i“ vvrstil tudi naše toplice v Toplicah, — P. pl. Radicsu pa, da jih je tako zanimivo opisal v knjižici 7 pôl debeli. Knjižica se pričenja z zgodovino kopelj na Kranjskem. Ker je gosp. Radics strokovnjak v zgodovinstvu naše domovine, nam bralci naši smejo verjeti, da že ta del njegovega spisa, kjer govorí o 4 Toplicah, o Studencih, o Slatnikih Kranjskih, je jako mikaven. Potem popisuje vas Toplice in kopelj v Toplicah z zgodovino njeno; tù nam pa le zopet pred očí stopa krvoločnost Turkov, ki so pogostoma v našo deželo privreli v 15. in 16. stoletji in je naša Dolenska veliko veliko trpela po njih. Se ve, da pisatelj v daljšem popisu pride na glavni del knjige, v čem namreč obstaja zdravilna moč Dolenjskih toplic, o katerih boleznih so zdravilne, koliko stane kopanje tù itd. Dodan je knjižici naposled še popis okolice Topliške in pa bolj oddaljenih krajev, na pr., v Metliko in Črnomelj, kjer nekoliko popisuje naše „Bele Kranjce“, in pa v Kočevje. Tako je knjižica na dvojno stran interesantna: za bolnega človeka namreč, ki v toplicah zdravja išče, pa tudi za zdravega deželana, ki marsikaj o krajepisji in zgodovini izvé iz teh bukvic, kar ni vedel. Dobivajo se pri vseh bukvarji.

Politične stvari.

Govor grofa Hohenwarta

o glavni razpravi nove Avstro-Ogerske pogodbe

v zbornici poslancev 29. maja t. l.

Pri vseh dolgotrajnih razgovorih o tistih vladnih predlogih, ki se skupno imenujejo „pogodba z Ogersko“, zdrževal sem se besede, a ne, da bi bil s temi predlogi zadovoljen — moje glasovanje nasprotno priča, ampak le zato, ker sem bil od početka prepričan, da se na tej podlagi in na tej poti ne more do povoljnega konca priti.

Prav rad, gospôda, bi bil videl, da sem se motil, in da se je stvar dobro razmotala, — danes pa, ko vsak vidi, kaj se je po skoraj triletnih dogovorih doseglo, danes spoznam jaz in spoznava ves svet, da sem prav

sodil, in da ta pogodba ne vstreza ne najskromnejšim željam, ne najbolj opravičenim nadam.

Če prav je državni zbor vladne predloge nekoliko obrnil tako, da je naše žrtve nekoliko zmanjšal, nevarnosti in žrtev nam vendar še toliko ostane, da ga ni človeka v vsi državi, ga ni, pravim, v obeh polovicah njenih, da bi mu ta pogodba bila po volji. In celó pokrovitelji pogodbe nam je ne priporočajo zato, ker je dobra, ampak, akoravno je slaba, ne iz vzrokov v pogodbi, ampak iz takih zunaj pogodbe ležečih, med katerimi je glavni vzrok ona popolna apatija in vtrujenost, ki je nastala v vseh krogih po teh poltretjeletnih dogovorih.

Prej so rekli: „Ne krajcarja ne plačamo več", zdaj pa je to pozabljeno; zdaj pravijo: „rajši največe žrtve, samo zato, da se temu morilnemu in dvomljivemu stanju konec stori". Ne bom vam našteval naših žrtev o bankini postavi, o postavi 80milijonskega dolgá, o colni tarifi z visoko colnino, pa tudi o tem ne, koliko po nasvetu odsekove manjšine ima vsaka polovica države donašati za skupne potrebščine.

O tem se je že dosti govorilo, posebno je stvar jasno in prepričalno razložil častiti poslanec Hebske trgovinske zbornice (Plener), tako da menda ni uda te sl. zbornice, ki bi ne bil o tej reči zadosti podučen. Pa tudi posamezne točke pogodbe obsodili so taki gospodje, ki smo jih o vseh važnih vprašanjih vedno na vladni strani videli, tako ojstro, da smem vprašati: kaj neki ostane še opoziciji, da bi grajala? Pa pri vsem tem, da nam očividno in težko škodo nova pogodba donaša, bi je vendar ne obsodil, marveč pripravljen bi bil, sprejeti jo z denarno škodo, ako bi si kupili s tem le kak dobiček enake vrednosti, ako bi nam s tem za celoto, za monarhijo kaka korist vzrastla. Pa zastonj pregledujete brezštevilne paragrafe te pogodbe, ne najdete med njimi takega bisera, da bi nas v nekoliko potolažil. Mi naj vse žrtvujemo za nič, le zato, da se postavi na mesto tri-, dva- ali enomesečne začasne naredbe (provizorija) še slabeja desetletna naredba.

Vse napake in nevarnosti, ki ležé v pogodbi od l. 1867., naj odobravamo in vnovič za deset let potrdimo! Ko se nam je leta 1867. Ogerska pogodba diktirala, tačas smo jo sprejeli prisiljeni k temu po ministerstvu, katero je, rahlo rečeno, navidezni priboljšek više cenilo, nego vso prihodnost države. Naša polovica države pa je v tisto pogodbo le privolila s tem pristavkom, da je s tem naših žrtev konec, in da se ne smejo do nas nobene tirjatve več staviti; upalo pa se je tudi, da se bodo dale v desetih letih napake tadanje pogodbe odpraviti, in da se bo dala Ogerska zopet bolj trdo k državi prikleniti, ker se jej je po prenagljeni pogodbi preveč samostojnosti dalo.

Zdaj, ko je prišel tisti trenotek, ko smo upali prevrata k boljemu, zdaj nas odlašajo za novih deset let, ter nam prigovarjajo: le še to privolite, potem pa nič več! In kedar zopet pride tisti trenotek, da naj pokažemo svojo stanovitnost, potem pride zopet tisto domoljubje strahú (veselost), in nam vse podere, kar je domoljubje prepričanja zidalo. Ni potem čuda, da je za nas zmiraj slabeje; pa tudi v drugem oziru je za nas od leta 1867. sem mnogo slabeje. Obe polovici cesarstva hirate na posledicah one pogodbe, ki zavira tako celoto, kakor posamesne dele. Oba dela, vtrujena, obupana, se težko borita vsak za svoje bitje in življenje, in to tem bolj, ker je prišel nad nas oni glasoviti denarni polom, in tako ste se odtujili Avstrija in Ogerska, da iščejo zdravila za obe v popolni ločitvi in ne v tesnejši zvezi.

Pred nami ne leži pogodba dveh strank z enako skrbjo in enako navdušenostjo za celoto vnetih, ampak pogodba dveh sovražnikov. To je žalostno, pa ne čudno; vsaj mi od naše (desne) strani smo to naprej videli. Če so v poslednjih letih dualilizem vedno poveličevali, in celoto države prezirali, potem ni čudno, da si polovici tuji postanete in kot nasprotnici v dogovore stopite.

Ne napake, ki so se morda pri pogodbenih razgovorih storile, ampak slaba politika prejšnjih let je kriva nesrečnega izida. Deset let naprej se je vedelo, da pride dan obnovljenja pogodbe, al ker se v teh desetih letih ni nič pripravilo za pogodbeni boj, zato je bila stvar že za naprej izgubljena.

Važno je, da se o tem ne motimo, in ravno zato bom nekaj omenil, kar so moji predgovorniki omeniti pozabili.

Poklical bom besedo v spomin, ki jo je zapisal imeniten Avstrijsk državnik ob važni priliki.

Gospôda! Ko je leta 1812. Avstrijski kancelar grof Metternich pričel ono veliko delo, ki je rešilo Evropo nasilstva prvega Napoleona, storil je ta pričetek z depešo na gospoda pl. Floreta v Parizu, pisano dne 9. grudna 1812. Depeša se tako pričenja: „So dobe in dogodki, ki odločujejo osodo držav kakor posamesnih ljudí. Vsaka slepotija tedaj postane smrtna, in treba je resnici v obraz pogledati, če se to še tako težavno dozdeva".

Zdaj, gospôda, živimo v takem času, zdaj stojimo pred dogodki, ki bodo odločili osodo monarhije. Tukaj hvalisanje ni na mestu, treba je resnici odkrito v oči pogledati, če je še tako grda, ker bi vsako nespoznanje učinilo smrtno nevarnost. (Klici na desni: prav dobro!) Dovolite mi tedaj, gospôda, da natančneje razjasnim, kako je politika prejšnjih let zakrivila slabi izid pogodbenih razprav. Pri tem mi ni želja, nasprotovati sedanjemu ministerstvu. Jaz sem mu nasprotoval, ko je še na čelu velike stranke orožje trdno v rokah držalo; popustil sem pa to borbo skoraj popolnoma, odkar sem izvedel iz njegovih lastnih ust, da ministerstvo ni voditelj več, ampak je le sluga svoje stranke (na desni: prav dobro!) in ne pripušča mi vest, da bi umirajočemu zadnje ure grenil. (Veselost.)

Obračam se tedaj do stranke, ki je v preteklih letih imela vso moč v svojih rokah, in se bom ministerstva le spominjal, kedar ne bo mogoče drugače. Mislim, gospôda, da nobenemu državniku ne more biti dvomljivo, da tako dolgo ne dobomo za oba dela Avstrijsko-ogerske povoljne pogodbe, dokler bo vsak del enostransko le svoje koristi zagovarjal. Ogerska pravi: „jaz ne morem več nositi bremen, ki mi jih naklada pogodba od leta 1867." Mi pa odgovarjamo: „mi ti ne moremo pomagati, sami že pretežko nosimo." Če pogledamo v državne stroške obeh državnih polovic, prepričali se bomo, da ima vsaka polovica prav. Tako je, tukaj ne pomaga nobeno barantanje; dogovori so sklenjeni, predno so bili prav pričeti. To stališče bi se moralo odstraniti, in postaviti na njegovo mesto stališče celote, obče koristi monarhije. Potem se ne bo več v tem pomoč iskala, da bo ena polovica skušala bremena na drugo zvaliti, ampak priznalo se bo, da ste obe polovici preveč obteženi, in da je tega nesrečna sistema od leta 1867. kriva, ki zavira vsak gospodarsk napredek, pa ob enem nas v politični moči slabí. Nadalje se ne bo moglo zanikati, da taka država ne more obstati, ki se mora vsakih deset let vnovič za pogoje svojega denarnega in gospodarskega bitja boriti, in da v tako viharnih časih ne more spolnovati naloge Evropejske velike oblasti. (Na desni: prav resnično!) Da se Ogerska na to skupno stališče postavi,

to je bila imenitna in najvažnejša naloga Avstrijskega državnika. Vsakako težka naloga, gospôda, ki se pa, se ve da, ni dala v zadnjem trenutku rešiti, če jej ni bila dolgo poprej po previdni, doslednji politiki pot pripravljena. ((Na desni: prav resnično!)

Al, gospôda, kaj se je v tem oziru storilo? Nič! prav nič! Nasprotno; še sami so pokvarili položaj. Magjarski narod ima tako že previsoko, preživo narodno samosvest in se samega previsoko ceni; dvajset let tlačen zadobil je naenkrat take pravice, kakoršnih celó njegova ustava ne pozná; storilo pa se je še vse drugo, da se je ta magjarski ponos še bolj podkuril, tako, da so Magjari mislili, da vse dosežejo, samo, če resno hočejo. (Dobro, dobro! na desni.) Niso namreč umeli, složnim Ogrom nasproti postaviti složnih Avstrijcev (na desni: to je, to!) in tako je prišlo, da so pri delegacijah v vseh važnih stvaréh Ogri odločbo v rokah imeli. Pa ne še zadosti. Dala se je Ogrom tudi v vnanji politiki izven delegacij taka moč, kakoršna vsaj po pogodbenih postavah ni opravičena. (Dobro, dobro! na desni.) Da, še več, celó v Budapešto dol so romali in Magjare vabili, naj bi se vendar v naše cislajtanske zadeve vtikati hoteli. (Na desni: prav dobro!)

Gospôda! Ne bi bil tega omenil, če bi ne bil nekdo unidan tega dogodka v tej sl. zbornici preslavljal, rekši, da mi revni Avstrijanci smo Ogrom za to še hvale dolžni. (Dobro! na desni.) Nočem še pripovedovati zgodovine zadnje ministerske krize na Ogerskem, in kako se je tačas naša vlada obnašala, ker mislim, da je to vse predobro znano. Toda kdo bo pri teh okolnostih Ogersko obdolžil, saj so jej vedno toliko kadili, da že sama sebe ni več poznala in da je pozabila, da se ima za vse, kar ima, le Avstriji zahvaliti, in da si sama svoj grob koplje, če Avstrijo slabí, ker le pod njo more svoj kulturni poklic izpeljati. Mi imamo še eno in to največo opoviro, ki nam brani, tesneje zvezati se z Ogersko. Nedavno je imeniten govornik v drugi hiši državnega zbora to opoviro dobro označil. To je strah Ogerske, da ne bi pri tesnejši zvezi z Avstrijo izgubila svoje samostojnosti, da ne bi postala provincija. Obžalujem, gospôda, da oni gospod govornik pri vplivu, ki ga ima pri ustavoverni stranki, ni še povedal, kaj iz tega resničnega izpoznanja sledí. Mislim, da to-le sledí: odstranite to Magjarsko bolezen s tem, da **spoštujete tudi pravice drugih deželá**, potem bodo spoznali, da ste pripravljeni vsako pravo spoštovati. (Dobro, dobro! na desni).

To je bila po mojem mnenji pripravljajoča naloga za našo politiko v zadnjih letih; zdaj si pa oglejte, kake odnošaje so v naši polovici vstvarili! Šest let je preteklo, šest dragih let, v katerih se je ravno nasprotna politika uganjala, — v katerih se je državna modrost iskala v tem, prezirati pravice deželá in uničiti vsako samostojno življenje (dobro! na desni); **storilo se je vse, da se skupna velika Avstrija pristudi različnim narodom.** (Dobro! na desni.)

Zahvaliti se imamo slavni preteklosti Avstrije in upanju v boljšo bodočnost, zahvaliti zvesti ljubezni do vladarske rodovine, da se želja po razpadu Avstrije med narodi naše polovice še ni vtrdila. Nikar pa ne mislimo na to, da bi si pridobili simpatij med tujimi narodi; britko bi se varali; ne mislimo na to, da bi se ponosna Ogerska tesneje z nami zvezala. Ta dežela še ni pozabila dobe 1861. do 1867., in se ne bo zvezala z državo, ki samostojnost svojih delov ne pripoznava, da celó siloma uničuje (dobro! na desni), da zagotovi vlado enemu narodu, in v njem le eni stranki. (Dobro, dobro! na desni)

Če vam je, gospoda, v včerajšnji seji gospod poslanec iz Bukovine z „domoljubjem strahú“ žugal, rekoč, da ne bo centralizem, ampak federalizem prevzel dedšino dualizma, potem nekaj tacega, kar se zgoditi mora. Ne bom vam ponavljal tega prerokovanja, vendar to rečem, da se Ogerska ne bo z nami tesneje zvezala, dokler ne bomo spoštovali pravic drugih deželá. (Tako je! dobro! na desni.) To je tudi najboljša centralizacija, ker se le po njej vse moči države za visoke in za najviše namene monarhije vkup zbrati dadó. (Na desni: dobro!) Za tako, ne samo v „svobodne oblike“ stlačeno, ampak v resnici na svobodno podlago postavljeno državo bodo vsi narodi z enako ljubeznijo in udanostjo vse storili; pridruževale se jej bodo rade druge deželice, in mogla bo Avstrija svojo zgodovinsko nalogo izpolnovati. (Dobro! dobro! na desni.)

Danes, gospôda, pa vidimo ravno nasprotno podobo, to je tako, ki je vsakako morala izvirati iz slabe politike prejšnjih let. Tisti, ki so to politiko dozdaj podpirali, naj zdaj le pripognejo svoje hrbte pod kavdinski jarem. Od nas pa se kaj tacega ne sme zahtevati. Mi smo tej politiki od početka nasprotovali, mi smo pred njo svarili, dokler je bil čas. Ne moremo tedaj za vami na tej žalostni poti. ((Dobro! na desni.) In če nas v to silijo z opominom na vnanjo nevarnost, odgovarjam le to: Res, da ta čas ni pripraven za notranje zmešnjave in prepire; pa pri takih okolnostih je bilo pričakovati, da bodo vitežki Magjari k nam stopili in rekli: „pustimo za sedaj tirjatve in prepire, in naj ostane pogodba, kakoršna je bila dosedaj, dokler ne pridejo mirnejši časi.“ To pa se ni zgodilo, Ogri so mislili, da je ravno pravi čas, da nas napadejo, in nas k novim koncesijam prisilijo. Zoper tak napad imamo le eno orožje: to je: odbiti ga z enako odločnostjo! (Dobro! na desni.)

Tako nam ostane le ta prevdarek: če že ne moremo za naše ljudstvo, ki se v vedno hujšo revščino pogrezuje, nič druzega storiti, hočemo nasprotovati vsaj predlogu, ki na korist Ogrov hoče nam nova bremena naložiti. (Dobro! na desni.) To zabraniti svetuje predlog odsekove večine, in za ta predlog bomo tedaj glasovali. (Živahno ploskanje in živioklici na desni.)

Mnogovrstne novice.

* *Jetnišnico v Kraljičinem Gradcu na Češkem* je 2. dne t. m. deželne sodnije svetovalec Klaudi vpričo ondašnjega sodniškega predsednika preiskaval, gotovo ne zato, da bi videl, ali se s hudodelniki dovolj ostro, ampak nasproti zato, ali se ne ravná premalo mehko ž njimi, — pa kaj se zgodí? — neki na 5 let obsojen hudodelnik zabode z nabrušenim koncem železne žlice sodniškega svetovalca v trebuh tako, da je kmalu potem umrl; tudi sodnije predsednik bi bil tako skupil, ko bi ga ne bil jetniški paznik otel. — Ta žalostna dogodba spada med drugim v naraven nasledek tistih liberalnih novošegnih postav, po katerih se mora s hudodelniki, če tudi so krvoločni trinogi, kolikor mogoče mehko in „human“ ravnati. Ta humaniteta sega res že tako daleč, da v današnjih jetnišnicah vidimo ravno narobe svet: namesti da bi tat, ropar, ubijavec se bal sodnikov in paznikov, se jih morajo sodniki in pazniki bati in rešpekt imeti pred lumpi, katerim se v zaporih veliko bolje godi kakor tisočim in tisočim poštenih kmetov in delavcev!

Naši dopisi.

Iz Koroškega 6. junija. — Zdaj je gotovo, da dobimo železnico iz doljnega Dravburga v Volfsberg, kajti vsa dela, ki spadajo v tako imenovani „Ober- und Unterbau", so razpisana za 846.000 gold. in kdor jih prevzeti želí, naj se oglasí do 22. dne t. m. Naj bi ta železnica bila na korist ne le obrtnijstvu, temuč tudi kmetijstvu našemu? Vsaj vse bira dandanes tako, da je groza. Kako se kmetijstvu godí, to najbolj kažejo eksekutivne dražbe malih posestnikov. Dosti bolje pa tudi obrtnijstvu ne. Tako, na primer, gre našima dvema največima rudnikoma: železniku Hüttenberškemu in svinčeniku Plajberškemu prav slabo, posebno prvemu, ki že tri leta svojim delničarjem ne more ne krajcarja obresti odrajtati. Hüttenberška družba je res velika nesreča za našo deželo; ne le, da je male fužinarje vničila, je tudi sebe in delničarje svoje, ki so jej v zaupanji svoje premoženje zaupali, na kant spravila. Po mnozih dolinah, kjer so nekdaj veselo ropotala kladva, vlada zdaj mrtvaška tihota! Bolje gre Plajberškemu rudniku, ki svojim delničarjem plačuje po 4 gold. dividende, kajti njegov svinec „Belaški svinec" imenovan, je po vsem svetu na dobrem glasu. — „Novice" so že poročale, da ima Celovška ženska preparandija l. 1881. nehati. Mestni odbor je v seji 28. dne u. m. prošnjo ukrenil do sl. ministerstva nauka, naj bi še ostala pripravnica za učiteljice, in tudi ono društvo „Deutscher Verein", ki smo ga že za mrtvega imeli, ostal je 27. dne u. m. iz groba in sklenil enako prošnjo do ministerstva. Teško pa, da bi navedeni peticiji imeli kak vspeh, kajti „frajlic učiteljic" je v naši Avstriji že toliko kot listja in trave, in stroški državni so veliki. Leta 1876. so znašali namreč: za žensko preparandijo na Dunaji 39.640 gold., za Linško 15.680 gold., za dve Tirolski 25.511 gold., za dve Štajarski 19.570 gold., za Ljubljansko 14.315 gold., za Goriško 28.204 gold., za Dalmatinsko 4548 gld., za Praško 42.088 gold., za Brnsko 31.816 gold., za Tropavsko 20.568 gld., za tri Gališke 48.853 gld., za Bukovinsko 9688 gold. in za Celovško 11.370 gold. — skupaj tedaj se je za ženske pripravnice potrosilo 311.831 gold. Lepi novci!

Od sv. Pavla pri Celji 7. junija. — Naj se zopet enkrat oglasim dragim našim „Novicam" zvesti prijatelj in jim povem, da, kakor iz druzih krajev slišimo, da povsodi se kaže vesela letina, tako je, hvala Bogu, tudi tukaj pri nas v Savinski dolini. Le potrebovali bi zdaj stanovitno lepega vremena, ker dežja imamo že čez in čez dosti in že preveč. Pa res je tudi potreba, da se Bog usmili ubozega kmeta, ki veliko pomanjkanje trpí in je posebno v veliki stiski za denar. Živa priča temu so mnoge kmetije, ki jih je gospóska po dražbah prodala, pa jih še več bode. Ne spominjam se, da bi kmetje bili še v takih nadlogah, kakor so današnji čas. Ves potrt hodi sosed soseda popraševat: „prijatelj, ali imaš kaj denarja, da bi ga mi posodil, ali pa morebiti veš, kam bi šel na posodo ga iskat"? Taka in enaka se zdaj kmetu godí na svetu. Če ne bo skoro boljše, sam Bog vedi, kaj bo. Če so nemški gospodje na Dunaji, ki so nam postave delali, mislili, da so kako dobroto kmetijstvu naredili s tem, da denar, ki ga kdo komu posodi, ni zavoljo činža pod nobeno tarifo stavljen in da posodnik sme tudi 10, 15 in še več goldinarjev od posojenih 100 tirjati, so se grozno zmotili in za kmeta prav slabo postavo naredili pa le bogatinom vstregli, ki imajo denarja dovolj, da ga dajejo na pósodo; ubogi kmet in rokodelec pa, ki denarja na pósodo iščeta, morata strašanske činže plačevati. Če ne znate boljih postav delati, pojte se solit! Bl. Winter.

Iz Ljubljane. — Le malo dni še in — če ne pride med tem kaj druzega vmes — je dualizem za 10 let zopet gotov, in to v 2. novem natisu, ki bode, brez druzih nadlog, naši Cislajtanski polovici po preračunu „Polit. Fragm." vsako leto še za 4 milijone in 200.000 gold. na večo škodo, ki jih Cislajtanija bode morala vprihodnje odrajtovati Ogrom. In da se je dosegel tak nesrečni cilj in konec, treba je bilo pravdati se celi dve leti z „gospodi" Magjari in njim žrtvovati še našo staro solidno Dunajsko banko, da dobimo zdaj bankovce po eni strani magjarske! Glasovati za tako pogodbo tako, kakor so glasovali Dežman, Hotschewar, pl. Langer, dr. Supan, grof Thurn, And. Winkler, Dalmatinski Ljubiša, Isterski dr. Strady, Tržaški Teuschl, vsi Poljaki itd. res, da je zato treba veliko poguma. Imena onih 164 poslancev, ki so nasproti grofu Hohenwartu in državopravni stranki, pa tudi nasproti dr. Herbstu in njegovim sodružnikom glasovali na korist Magjarom, ostanejo zato — „zgodovinska" za prihodnje čase. Kdor morebiti po vse tega še ne verjame, naj bere govor grofa Hohenwarta v današnjem listu. — Če se zdaj še enkrat ozremo na obširne obravnave nove dualistične Avstrijsko-ogerske pogodbe in si v spomin kličemo govore, s katerimi so celó nekateri ustavoverni poslanci in njim na čelu njih veliki kofta dr. Herbst ostro karali vladni predlog in sedanje ministerstvo, dobro dé srcu vsacega federalista, da ni eden od nasprotne stranke si ni upal ne najmanjšega kamenčka vreči na čisto poštenje in politično neomadežnost ministerstva Belkredijevega, Potockovega in Hohenwartovega. In tako se je prvo dualistično desetletje končalo s tako sijajnim moralicnim triumfom za branitelje federalističnih načel, kakoršnega Avstrija še ne pomni. In taka slava kaže nam, da — jutri še pride dan!

— O čemur se že dolgo govorí, zgodi se zdaj: naša armada se na noge spravlja ali, po vojaško rečeno, mobilizira. To je zdaj gotovo, kajti tudi vojaki Kranjski, ki so domá na dopustu (urlaubu), morajo nagloma, to je, 15. dne t. m. (v soboto) vsi v Ljubljani se zbrati, da gredo — kam? ne vemo še. Brž ko ne proti jugu, pa čemu? — tudi še ne vemo. Morebiti še sam Andrassy ne vé. Radoveden čaka zato ves svet, kako se Avstrija vstopi o Rusko-turškem vprašanji.

— (*Iz seje deželnega odbora 8. junija.*) Predlogu pomnoženega krajnega in okrajnega šolskega sveta, da naj se učitelj Janez Peruzzi v učiteljski službi na ljudski šoli v Logu na Kočevskem definitivno potrdi, je deželni odbor pritrdil. — Na vlogo županstva oziroma krajnega šolskega sveta v Tržiču za vpeljanje nemškega učnega jezika v Tržiški ljudski šoli je deželni odbor sklenil, da on nikakor ne pritrdi, da bi se v podučevanji jezikov v Tržiški šoli kaj predrugačilo, kar bi nasprotovalo učnemu načrtu za štirirazredne ljudske šole, kateri je vpeljan z ukazom deželnega šolskega sveta 10. decembra l. 1874., in kateri je dosedaj o tem edino merodajna postava. — Zarad oddaje izpraznene Jak. pl. Šelenburgove ustanove za sprejem v Terezijansko akademijo na Dunaji je deželni odbor storil predlog s priporočilom trójice prošnikov.

— (*Imenovanje*). V Ljubljano prideta k deželni sodniji za adjunkta: dr. H. Dolenec iz Loža in Gvido Schneditz iz Celja; — g. Jan. Volčič gre iz Vrhnike k okrajni sodniji v Lož, na njegovo mesto na Vrhniko pa pride Viktor Globočnik. V Kočevje pride za sodnika V. Hoke iz Velkovca.

— V Postojnski jami je bil po večletni navadi zopet letos binkoštni pondeljek véliki shod ljudstva različnih dežel in narodov.

— Najmlajša národna čitalnica Kranjska v spodnji Šiški prične prihodnjo nedeljo popoldne svoje delovanje s slovesno veselico, pri kateri bodo prijateljsko sodelovali tudi gospodje pevci čitalnice Ljubljanske. Ako bode vreme ugodno, bode národna veselica gotovo živahna.

Zopet nam je nemila smrt vzela velecenjenega rodoljuba. Gospod **Josip Debevec**, posestnik, mestjan Ljubljanski, odbornik družbe kmetijske, prvomestnik likvidacijskega odseka banke „Slovenije", prejšnja leta mestni odbornik, odbornik trgovinske zbornice in dežel. poslanec, je po dolgi bolezni — vrnivši se binkoštno nedeljo iz Bleda, kjer se je nadejal v mrzlih kopeljah še enkrat kakor prejšnja leta zdravje doseči — 10. dne t. m., previden s sv. sakramenti za umirajoče, v 62. letu svoje starosti umrl. Rajnki je že leta 1848. stal v prvi vrsti rodoljubov, ki so se borili za svetinje naroda slovenskega in ostal je značajin narodnjak, da malo tacih do zadnjega diha, ud vseh narodnih društev. Danes popoldne ob 4. uri je pogreb njegov. Blag mu spomin!

— (*Razglas*). Iz listnice srečk Marijinega društva v Lincu naznanjamo, da od sreček, ki so jih gospodje po „vredništva Novic" prejeli, ste srečki **26084** in **29433** dobile: una „einen Handkorb", ta pa „einen kleinen Wandspiegel". Po dobitke naj pošljejo v kancelijo tega društva v Linc „Hafferlgasse Nr. 5."

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Delegaciji ste dovršile svoje obravnave; Avstrijska ja zadnjo sejo imela v petek, Ogerska v soboto. Proračun skupnih potrebščin je ustanovljen na 106 milijonov in 673.465 gold. Obema delegacijama je Andrassy izrazil v imenu cesarjevem zahvalo in priznanje za pridno in patriotično delavnost.

— Zbornica gospôska je po sprejetih druzih pogodbinih predmetih razpravljala postavo o tem, koliko naj Avstrijska polovica donese k skupnim državnim potrebščinam. Pl. Plener in grof Leon Thun sta krepko govorila zoper predlog, ki naklada nam veča bremena, in sta ostro šibala dualizem, ki konečno more peljati do osobne unije Ogerske, to je, do popolnega propada Avstrije. Finančni minister baron Pretis odgovarja, da tudi on ni entuzijast za dualizem, al zdaj je podlaga, po kateri se more priti do boljega; sicer pa taji, da ni res, da bi se Avstriji naložila veča bremena, in prosi zbornico, naj odobri postavo. Večina jo sprejme.

— Zbornica poslancev je v seji 5. dne t. m. med drugim v drugič obravnavala colno in trgovsko zvezo z Ogri, med katero je visoka colnino za kavo s 24 gold. za colni cent izbudila živahno razpravo med večino in manjšino poslancev, katera je hotela le 20 gld. colnine, se ve pa, da je padla. — Še živahnejša pa je bila v petek razprava o postavi, kako naj se dobi onih 60 milijonov gld., ki jih grof Andrassy hoče imeti za vojne potrebšine in katere ste dovolile obe dolegaciji. Pri tej priliki sta slovenska poslanca dr. Vošnjak in Herman z ostro pa zasluženo besedo pretresala vzlasti vnanjo politiko ministerstva. Dr. Vošnjak pravi, da mora pri tej priliki spregovoriti o vnanji politiki, ker v delegaciji so Slovanom usta zamašena. Politika Andrassyeva, ker po njej Avstrija samica ostane, je pogubna za nas. Prava politika je edina ta, ki se trdno drži tricesarske zveze in si prisvoji Bosno in in Hercegovino. Rusija je pokazala, da je Avstriji dobra; če se povekšate Srbija in Črnagora, kaj hoče to Avstriji škodovati! Žalibog pa, da grof Andrassy ves svet gleda le skozi magjarska očala in da njegova politika je po vse ciganska politika. Se ve da tudi to postavo je večina vladna sprejela.

— **Mobilizacija 5 divizij naše armade je zdaj gotova.** Kam gre in čemu gre, je danes še zastavica.

Nemčija. Iz Berolina. — Ranjeni cesar Viljem se še zmirom dobro počuti, čeravno niso še vseh šreteljnov mu mogli iz roke vzeti. Za čas bolezni ga v vodstvu državnih opravil zastopa sin njegov cesarjevič Friderik Viljem. Tudi hudodelnik Nobiling se nekoliko zaveda. Sicer pa v Berolinu in drugej čedalje več tacih ljudí zapirajo, ki so sumljivi prekucijskih nakán, katere je liberalizem po vseh deželah v srce zasejal socijaldemokratom in katerega sad se zdaj najočitnejše kaže v Nemčiji, ki zdaj v prvi vrsti stojí nad vulkanom socijalnega prevrata.

O Rusko-Turških zadevah. Jutri 13. dne t. m. se začne kongres v Berolinu. Rusijo bodo zastopali knez Gorčakov, grof Šuvalov in pl. Oubril, — Avstrijo grof Andrassy, grof Karolyi poslanec pri Nemški vladi, in baron Haymele, (tedaj dva Magjara); z Andrassyem so šli pa še sekcijski načelnik baron Žvegelj (naš rojak), baron Hübner in še štirji drugi viši uradniki. Angleško zastopajo: lord Beaconsfield, Salisbury in lord Odo Russel, — Francosko: minister vnanjih zadev Waddington in poslanec pri Nemški vladi grof de St. Vallier, — Italijo: minister vnanjih zadev grof Corti in Italijanski poslanec v Berolinu, grof Launay, — Turčijo: Safvet in Sadik paši, — Nemčijo pa: Bismark in državni minister Bülow. Rumunjska vlada je poslala na kongres Bratiana in Cogolničeana, — Grška ministra Delijanisa in pa Vlahosa, — Srbija Rističa in Črnogora misli menda poslati Božo Petroviča. Podoba je po takem, da se v kongresu tudi zaslišijo male države. Vodja protokola bo tajni svetnik Radovič. Izprva se je mislilo, da kneza Gorčakova ne bo in da se je nalašč zato bolnega delal; to, da pride, je očitno znamenje, da se bode Rusija krepko potezala za svoje pravo na podlagi sedanjega stanja (status quo). — Kaj se bodo dogovorili, kaj sklenili in bo li s tem kongresom prevažne Turške zadeve rešene, vsega tega danes še nihče ne vé. Bodi li pri teh obravnavah se izvedela Andrassyeve uganjka: „kaj so Avstrijski (ali njegovi Magjarski) „interesi", to tudi sam Bog ve. — Vrh tega se bo v tem kongresu neki tudi razpravljalo vprašanje: kako zatreti nakane velikih prekucij svetá, ki jih nameravajo socijaldemokrati s tem, da strežejo po življenji vladarjev, začenši z napadi na Nemškega cesarja Vilelma. Se li ne bode Bismark pri tej priči spomnil pregovora: „kdor veter seje, žane vihar" in ne bo li skesan se tolkel na prsa: „mea culpa, mea maxima culpa"?

Žitna cena

v Ljubljani 8. junija 1878.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 10. — banaška 10 fl. 5. — turšice 6 fl. 20. soršice 6 fl. 80. — rži 6 fl. 34. — ječmena 5 fl. 63. — prosa 7 fl. 3. — ajde 5 fl. 85. — ovsa 3 fl. 25. — Krompir 2 fl. 50 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih naslednikov v Ljubljani.